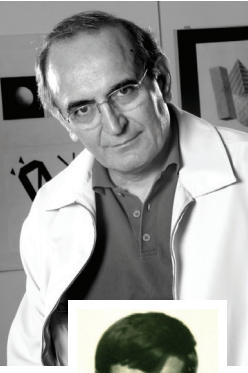

Çocuk Kitabında Görsel Katmanlar ve Çizerlerimiz

İsmail KAYA*

Resimli çocuk kitapları estetik bir varlık olarak incelenirse görünen yüzünün birbirine bağlı farklı katmanlardan oluştuğu görülür. Bunlar; metin, resimleme ve tasarımıdır. Metin edebiyatla ilgilidir. İyi bir resimli çocuk kitabının metni estetik olarak edebî değer taşımaktadır. Ancak çocuk kitaplarının bazılarında metin hiç yer almayabilir. O zaman resimlerle anlatılan konunun yansıttığı duygudaki bütünlük ve estetik bağ sözcüklerle anlatılan temanın işlevini üstlenir. Kitabı okuyan çocuk, kitabın sayfalarını her çevirişinde resimlerle yansıtılan duyguyu kendi sözcükleriyle anlatır. Bu da dil gelişimine katkıda bulunur.

Metin, Yazı (tekst)

İlk katman olan metnin kökeni sözdür. Söz, insanlığın bir arada yaşamasından doğmuş, en önemli iletişim araçlarından birisidir. Uygarlık tarihinin temeli, insandan insana anlatılan yaşantı ve olayların sesle -sözle- kuşaktan kuşağa aktarılması ile oluşmuştur. Resim bir duyguyu görüntü aracılığıyla nasıl yansıtabiliyorsa, sözcüklerle de görsel bir atmosfer tanımlanabilir. Sözü görsel işaretlere dönüşmesiyle -yazının bulunmasıyla- ses kalıcı bir yapıya kavuşmuştur. Yazı; kullanılmasıyla uygarlık anlayışına yeni bir boyut getiren en önemli görsel iletişim araçlarından. İnsan yazıyı kullanarak duygu, düşünce ve bilgilerini sözcükler aracılığıyla geleceğe aktarma olanağına kavuşmuştur. Yazılı metinlere tekst de deniliyor. 'Tekst' kökeni tekstilden gelen bir sözcük. Metnin sözcüklerle dokunarak, kurgulanarak oluşturulmasını vurgulamaktadır.

Estetiğin uğraş alanına giren çocuk kitabındaki sanatsal kalıcılık, metnin taşıdığı edebî değer, resimlemesi ve tasarımındaki kendine haslık ile sağlanabilmiştir. Beydaba Masallarından başlayıp Ezop ve La Fonten ile süren temel konusu insan olan metinler, yapısındaki ideanın tutarlılığı ve estetik değeri ile günümüze ulaşabilmiştir. Ondandır yüzlerce yıl sonra yaratılmasına rağmen Püritan dönemde çocukları iyi bir dindar yapmak amacıyla yazılmış öyküler ise düşünsel düzeyindeki yetersizlik, çocuk dünyasına yaklaşımındaki sıklık ve ders veren, nasihat eden yaklaşımdan dolayı kalıcı olamamıştır.

* Prof. Dr., Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi.

19. yüzyıl sonlarına kadar çocuk kitaplarında resim metnin anlattıklarına sıkı sıkıya bağlıdır. Bu bağlılık çizerin kişiliğini, dünyasını, hayal gücünü, yaratıcılığını resimlerinde ortaya koymasına engel değildir. Örneğin Grimm ve Andersen masalları gibi çok sayıda klasik masal ve öykü nesiller boyunca yüzlerce çizer tarafından resimlenmiş ama her dönemin anlayışına, yaşama biçimine ve çizerin kişiliğine bağlı olarak farklı yapıtlar ortaya çıkmıştır. Çocuk kitaplarında metnin eğlendiren, edebî yanı, çocuklara okumayı öğretme düşüncesi ile başlangıçta geri plana itilmiştir. Sözlü edebiyat geleneğinden gelen öykü ve masalların çocuğun ilgisini, öğüt veren, ders veren metinlere göre daha fazla çektiğinin anlaşılmasıyla çocuk kitaplarının yazınla (edebiyat) bağlantısı giderek güçlenmiş, özellikle 20. yüzyıl sonlarına doğru erişkinlerin kitaplarında kullanılan yazın yöntemleri de çocuk kitaplarında kullanılır olmuştur.

Gelişim süreci incelendiğinde çocuk kitaplarında metinde anlatılanları resimle açıklamaktan-yinelemekten-yorumlamaya doğru bir değişim görülür. İnsan uygarlığının tarihinde yazıdan önce resim vardır. Resimden yola çıkılarak kavramı, sayıyı, türü belirten görsel işaretlerin geliştirilmesiyle yazıya ulaşılmıştır. Bizim de kullandığımız Latin alfabesinin gelişiminde ilk ortaya çıkan büyük harflerdir. Mimari anıtlarda sivri çelik uçlarla, M.S 111-114 yılları arasında taş üzerine, Roma Kapitali (büyük harfi) ile yazılan Trajan Anıtı Latin alfabesinin ilk örneklerindedir. Doğu ve Batı Uygarlığı uzun süren bir el yazmaları dönemi yaşamış, bizim de Cumhuriyet Dönemi'nde kullanmaya başladığımız Latin Abc'sinde küçük harflerin geliştirilmesi bin yıla yakın bir sürede gerçekleşmiştir. Küçük harfin kullanılması (Yukarı-aşağı uzantıları nedeniyle) yazıda uzun metinlerin okunurluğunu artırmıştır.

Çizer ve Resimleme

Görsel algının diğer algı türlerine göre (tüm algılarımızın arasındaki oranı %85) oran olarak yüksek olmasından dolayı, görsel izlenimlerimizin belleğimizde önemli bir yeri vardır. Özellikle bizi etkileyen, beğendiğimiz, farklı bulduğumuz görüntüleri belleğimize kazırız. Estetik yönden nitelikli olanları da belleğimizde yeniden canlandırmak hoşumuza gider. Görüntü, kavramlara-sözcüklere- göre belleğimizde daha kolay yer alır. Resim, kavramları görsel olarak ifadenin en eski aracıdır. Daha yazı yokken, yazıdan binlerce yıl önce o dönemin sanatçıları duygularını resim yoluyla aktarmışlardır. Resim sadece bir anlatım aracı değildir. Resimle bir yaşantıyı, duyguları ile anlatabilir, hissettirebilirsiniz. Resmi kalıcı kılan onun estetik değeridir. Bu değer duyuşsal, anlamsal bütünlüğü ile fiziki görünümü arasındaki güçlü, özgün bağdan gelir.

Resimlemeyi yapan çizer, metinden yola çıkarak tasarladığı sahnenin görüntü yönetmenidir. Yansıtmak istediği sahneye bakış açısını, tipleri belirler, mekânı oluşturur. Bütün bu elemanları uygun, armonik bir bütünlük içinde bir araya getirmesindeki kendine haslıktır resmi tek ve kalıcı yapan. Kagan "Bir sanatçının yetisi, her şeyden önce, bir yapıtı imgesel olarak düşünebilme yeteneğinden yani, dünyayı soyut olarak değil, duyuşsal şekilde somut, hayal gücünde görülebilen, işitilebilen, tasarlanabilen bir şey olarak, şiirsel bir şekilde algılama yeteneğinden gelir." der. Yerleşmiş bir kalıp olarak "Resimli Çocuk Kitabı" söyleminde "resim" sözcüğü öncelikle vurgulanır. Resimlemeye vurgu aynı zamanda ona önemli işlevler de yüklemiştir

Bu işlevler şunlardır:

1. Resimler çocuğun kitaptaki içeriği kavramasını,
2. Resimlerin özgün görsel dili, kavranan içeriğin akılda kalmasını,
3. İçeriğin akılda kalması çocuğun yazı dilini kolay öğrenmesini,
4. Resimlerin görsel niteliği de çocuğun estetik beğeni düzeyinin gelişmesini sağlar.

Tasarım ve Üretim

Görünen yüzün ötesinde anlamsal (tinsel) boyut yer alır. Bu boyut görünen yüzdeki bütünlük, ahenk ve uyumun okuyanda bıraktığı estetik hazdır. Yapılan araştırmalar, resim - metin (öz) ilişkisi açısından plastik sanatlar, tiyatro, film, TV. ve diğer basılı medyanın görsel iletişim tasarımı temelinde benzer kaygıları taşıdığını göstermektedir. Resimli kitabın tasarımında resim-yazı bütünlüğünü sağlamanın yolu; yazı ve resmin birbirini destekleyen biçimde doğru bölümlenmesi, mekân, zaman ve figürlerin, tutarlı bir estetik kaygıyla bir araya getirilebilmesidir. Zaman duygusu, öykü ve resimlerin ortaya koyduğu, olayların yaşandığı dönemi de hissettiren görsellerin peş peşe sıralanması ile elde edilir. Mekân; anlatılanın yaşandığı sahneler, planlar bütünü, figürler de anlatımda - sahnedrol alan tiplerdir. Özgün tip yaratmak tüm sözel ve görsel sanat dallarında çok önemlidir. Sanat tarihi, yaratılan tipin yaratıcısını gölgede bıraktığı çok sayıda örneklerle doludur. Mona Lisa günümüzde Leonardo da Vinci'den çok tanınmakta, Superman, Batman, Pembe Panter, Alis, Pinokyo, Keloğlan, Alaettin ve Sihirli Lambadan Çıkan Cin, Sünger Bob vs. gibi yaratılmış tipler yaratıcısından çok daha fazla tanınan hayalî kahramanlardır.

Sayfa tasarımında, resim ve yazının birbirini destekleyerek yeni bir bütün oluşturacak şekilde bir araya getirilmesi sağlanmalıdır. Görsel bütünlüğü sağlamak için, açılmış iki sayfa bir bütün olarak tasarlanmalı, yazının rahat okunmasına önem verilmeli, çocuğun ilgisini diri tutmak için de resimler özellikle sağ sayfada ağırlıkla yer almalıdır. Kolay okunabilmesi için de yazının puntosu çocuğun yaşına uygun düzenlenmeli, yukarı ve aşağı çıkıntıları nedeniyle büyük harflere göre daha kolay okunduğundan metinde küçük harfler yeğlenmelidir.

Sayfa tasarımında yazının resim üzerine basılması düşünülüyorsa, rahat okunabilmesi için zeminle yazı arasında yeterince ton ve doku farkı olmalıdır. Birbirine yakın değerdeki tonlarda resim üzerine basılan yazı, renk ayırımı ve baskı sırasında oluşacak ton değişimleri nedeniyle zeminle karışarak okunamaz hâle gelebilir. Aynı şekilde, yazı karakterine yakın dokulardan oluşan resim üzerine basılan yazı da zor okunacaktır. Harf aralarındaki boşluklarla, sözcükler arasındaki boşlukların çok fazla veya çok az olması da okumayı güçleştiren nedenlerdendir. Satır uzunlukları arttıkça okunaklılık azalmaktadır. Çok kısa satırlar, gözün çok fazla takibini gerektirdiğinden okumayı güçleştirmektedir. Bu nedenle kolay okunurluk için, satırlar ne çok uzun ne de çok kısa tutulmalıdır.

Ülkemizde Çocuk Yazını ve Çizerlerimiz:

“Alpay’a göre Türkiye’de çocuk edebiyatı Tanzimat’la dünya çocuk klasikleri ya da çocuklar için uygun görülen yapıtların Türkçeye çevirisiyle başladı. Ahmet Mithat, Şinasi ve Rezaizade Ekrem, Fransızcadan manzumeler ve ahlaksal öyküler çevirmeye başladı. Aynı dönemde *Robenson Crouse*, *Gülliverin Seyahatleri* ve *Jules Verne’in kitapları* da Türkçeleştirildi. En yaygın çocuk dergisi 1904’te çıkmaya başlayan *Çocuk Bahçesi* oldu”

II. Meşrutiyet Dönemi’nde çocuk edebiyatı bir eğitim aracı olarak görülüyordu. Ali

Ulvi Elöve'nin Çocuklara *Naşideler'i*, İ. Alaettin Gövsa'nın *Çocuk Şiirleri* (1911) ve Tevfik Fikret'in *Şermin* (1914) adlı yapıtları bu öğretici eğilimi yansıtır. Millî Edebiyat Dönemi'nde de bu çizgi sürdü.

“Cumhuriyet’in ilk yıllarında şiirdeki yalınlaşma ile birlikte birçok yazar çocuk edebiyatına da yöneldi. Hececi şairler arasında çocuk şiiri yazmamış olan yok gibiydi. Faruk Nafiz Çamlıbel, Yusuf Ziya Ortaç, hececilerden Orhan Seyfi Orhon, Enis Behiç Koryürek, Ömer Bedreddin Uşaklı, Orhan Şaik Gökyay, Ahmet Kutsi Tecer, Kemalettin Kamu, Vasfî Mahir Kocatürk ve İbrahim Zeki Burdurlu çocuklar için şiir yazdılar.”1928 yılında yapılan Harf Devrimi ile birlikte toplumun eğitimi için resimli kitaplara sık sık başvurulmuştur. Bunların önemli bir kısmında hedef kitle, okuma-yazma bilenlerin azlığı nedeniyle, çocuk-büyük her kesimi kapsamıştır. Konuları sağlık, tarım ve yurttaşlık bilgisidir. O dönemin önemli sanatçı ve çizerleri tarafından resimlenen kitaplar Halk Evlerinde bulunan kitapların arasında okuyucusuna ulaşmıştır.

O dönem alfabeler, yeni kabul edilen Latin harflerini öğretmek amacıyla en çok basılan kitaplardandır. Bunların arasında 1933 yılında Tombul Teyze tipinin yaratıcısı ünlü karikatürcümüz Ramiz Gökçe tarafından çizilen alfabe ile 1937 yılında aynı sanatçımızın iç sayfalarını resimlediği, İhâp Hulusi'nin kapağını yaptığı alfabe resimleme ve sayfa tasarımının niteliği ile estetik açıdan dönemin en iyi örneklerindedir. Özellikle İhâp Hulusi'nin resimleyip tasarımını yaptığı *Alfabe* kapağında Atatürk'ü başöğretmen olarak modern giyimli kız çocuğuna (manevi kızı Ülkü'ye) okumayı öğretirken betimleyen sulu boya resim ve kapak tasarımı öz-biçim ilişkisi açısından döneme damgasını vuran ve Cumhuriyeti simgeleyen en yetkin eserlerdendir.

1882 yılında kurulan Sanayi Nefise 1927 yılında Güzel Sanatlar Akademisi olarak eğitimine devam etmiş, burada grafik tasarımcı yetiştiren ilk eğitim kurumumuz olarak Afiş Bölümü açılmıştır. Tanınmış çizerlerimizden Cemal Nadir, resmimizin önemli isimlerinden Ercüment Kalmık, Gazi Eğitimin kadrosundan öğretmenler bu dönemde F. Nafiz Çamlıbel, Yusuf Ziya Ortaç, Hasan Ali Yücel gibi ozan ve yazarlarımızın yapıtlarını resimleyerek o günün çocuklarına kazandırmışlardır. 1933 yılında *Varlık* dergisi yayın hayatına başlamış, çok sayıda tanınmış yazar ve ozanımızın yetişmesinde önemli rol oynamıştır. Aynı dönemde edebiyatımızın dilde arlaşılmaya yönelik çabaları çocuk yazınının estetik gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. 1940 yıllarında dünya edebiyatından klasikler dilimize çevrilmiş, Köy Enstitüleri açılmıştır. 1945 yılında *Doğan Kardeş Çocuk Dergisi* yayınlanmaya başlamış ve birçok tanınmış çizerin yetişmesine ön ayak olmuştur. Halen yayımlanan bu dergide Selma Emiroğlu, Gevher Bozkurt, Altan Erbulak, Yalçın Çetin, Güngör Kabakçoğlu, Mıstık (Mustafa Eremektar) çizer olarak meslek yaşamlarına başlamışlardır. 1950 yıllarında çok partili dönemle birlikte Amerikan Bord Neşriyat Dairesiyle Batı'dan adapte resimli çocuk kitapları yayımlanmıştır. 1957 yılında eğitime açılan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu ile grafik tasarım ve resimleme konusunda çok sayıda çizer sanatçının yetişmesi sağlanmıştır.

1960 yılları otuzlu, kırklı yılların sağladığı kültürel birikimin sonucu aydınlanma ve toplumcu düşüncelerin yoğunlaştığı yıllardır. Alpay'ın araştırmalarına göre bugünkü anlamda ilk resimli çocuk kitabı 1964 yılında yayımlanan Mustafa Eremektar tarafında yazılıp çizilen *Tembel Karakaçan* adlı öyküdür. Bu dönemde halk eğitimine yönelik; Nuri

Abaç, Nevzat Akoral, Abidin Dino, Mürşide İçmeli, Kayıhan Keskinok, Orhan Peker, Adnan Turani, Nevide Gökaydın, Kemal Gökaydın gibi önemli sanatçılarımızın resimlediği kitaplar yeniden yayımlanmıştır. Kitap resimlerinde yerel çizgiler ortaya çıkmaya başlamış, çocuk kitabında yazar kadar, çizerin de adı görülmeye başlanmış, baskı kalitesi yükselmiştir.

1970 yıllarında çocuk yayıncılığımız çok hareketlidir. Bu dönemde baskı sayısı ve türü fazladır nitelikli kitaba giden yollar ve politikalar tartışılır. Çocuk kitaplarında metin ve çizgi olarak toplumsal sorunların konu olarak yoğun ele alındığı, zaman zaman da fazla politize edilmiş çocuk görünümü yansır. Resimli çocuk kitapları konusunun toplumun gündemine girmesi için sürekli çaba harcayan yazar ve çizerlerden birisi de ressam Can Göknil'dir.

Sanatçı 1969-74 yılları arasında New York'ta bu alanda araştırmalar yapmıştır. 1974'te ülkemize dönmüş ve otuzun üzerinde resimli çocuk kitabına imza atmıştır. Bunların içinde beş kitabı Almanca, Hollandaca dillerinde yayınlanmıştır. Bu yılların önemli bir etkinliği de 1979 Dünya Çocuk Yılı nedeniyle İstanbul Atatürk Kütüphanesinde düzenlenen Uluslararası Resimli Çocuk Kitapları sergisidir. Gelişmiş ülkelerden nitelikli kitaplar sergilenmiş, bu alanda çalışan yazar-çizer, eğitmen ve yayıncının dikkatini bu konuya çekmiştir. Ayrıca aynı yıl Ankara Belediyesinin atık kâğıtları değerlendirerek başlattığı Bir Milyon Çocuk Kitabı kampanyasına çizer olarak Tan Oral, Deniz Oral, Yalvaç Ural, Nezih Danyal, Seydali Gönel, Belkıs Taşkeser, Selçuk Demirel, Haslet Soyöz katılmışlardır. Televizyon iletişim aracı olarak giderek yaygınlık kazanmıştır. Görsel/işitsel yapısı ve peşpeşe sıralanan programı ile çocukların ilgi odağı olmuştur kısa sürede. Programlarının çocuğa uygunluğu sürekli tartışılan ve onda bağımlılık yaratan TV sayesinde çocuklar okul öncesi dönemde edebiyatın nitelikli yapıtlarını izleme olanağı da bulmuştur.

1980 yıllarından sonra da resimli kitap alanında yetişen çizerlerimizin uluslararası başarılarına tanık oluruz. Ancak çocuk kütüphanelerinin yetersizliği çocuklarımıza kitabın ulaşmasını engeller. Az sayıda da olsa estetik düzey olarak nitelikli kitap basılır. Çocuk yazını alanında önemli sanatçılarımız yetişmiş, birçoğunun yapıtları da yabancı dillere çevrilmiştir.

Gün geçtikçe bu alandaki yaratıcı yazar ve çizer sayısının artmasına, eğitim kurumlarımızda sık sık çocuk kitaplarına yönelik bilimsel toplantılar düzenlenip sorunların ortaya konmasına rağmen, eğitim politikamızın yetersizliği nedeniyle bu birikim yeterince değerlendirilememiştir. Üzerinde konuşulan konulardan birisi de "taklit" olgusudur.

Mustafa Eremektar bu konuda "Minareler ülkesindeyiz, Batılı çizerin çizdiği minareyi taklit ediyoruz" der.

Doksanlı yıllarda Kültür Bakanlığınca düzenlenen Eflatun Cem Güney Resimli Çocuk Kitapları Yarışmasıyla ülkemiz nitelikli kitaplar kazanmıştır. Ancak eğitim ve kültür politikasını yürütmekle görevli bakanlıklarımız estetik düzey yönünden yetersiz, içerik yönünden çağımızın bilimsel verilere aykırı çocuk kitaplarını yayımlamayı sürdürmektedir.

Binbir Kitap, Mavi Bulut Yayınevi tarafından yayınlanan ilk çocuk edebiyatı eleştiri dergisidir. Bigisayarın yaygınlığı ülkemizde giderek artar. Çocuklar evrensel iletişim

ağıyla tanışır. TV programları da çocuk tarafından bilgisayar ortamında izlenmeye başlanır. Görsel-işitsel sanat ve tasarım şimdiye kadar görülmemiş ölçüde hızlı dolaşır. Savaş, açlık, hastalık ve şiddet görülmemiş ölçüde artarak çocuğun dünyasına girer. Uluslararası görsel/işitsel yaratım her eve çocuğun bebeklik evresinde girer. Kitabın etkisi bu hızla değişen peşpeşe akan hareketli görüntüler, ses, müzik, anında değişen gündemler karşısında kitap durağan kaldı. Yeni teknolojiler sayısal kayıtlı izleyeni kendine sürekli bağlı tutmaya yönelik tasarlanıyor. İnternet ortamında küresel- yerel boyutta dev pazarlama firmaları oluştu.

İki binli yıllarda kurumlarımız bu konuda daha etkin olmaya başlar. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesine beşer yıl aralarla Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumları düzenlemeye başlar. İlki 2001 yılında, ikincisi 2006 yılında, üçüncüsü 2011 de düzenlenen geniş katılımlı sempozyumlarda çocuk yazınımız her yönüyle irdelenir.

Çocuk Vakfı, 2011 yılında İstanbul, Haliç Kongre Merkezi'nde 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi'ni düzenlemiş, çocuklarımızın evrensel haklarına yasal dayanak oluşturmak amacıyla vakıf başkanı çocuk edebiyatı yazarı Mustafa Ruhi Şirin'in önderliğinde ülke çapında farkındalık yaratmak amacıyla çocuk kongreleri düzenlenmiştir. Kongre bu amaçla "Her Çocuk Haklarıyla Doğar" BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 40 maddesini ülkemizin ileri gelen kırk çizerinin katılımıyla resimlettiği bir *Resimli Çocuk Hakları Kültürü Kitabı* hazırlanmış, sergisi açılmıştır. 2013 yılında ise çocukların ve büyüklerin katılımıyla "1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi" düzenlenmiş, kongrede çocukların da katılımıyla yeni medya ve çocuk ilişkisi irdelenmiştir. Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı ise her yıl resimli çocuk kitabı ve çocuk romanı alanlarında ödüllü yarışmalar düzenlemektedir.

Ülkemizde çocuklara nitelikli resimli kitap sunmak onlara edebiyat ve görsel sanat örneklerini ellerinin arasında tekrar tekrar inceleme, ondan keyif alma hazzını sunmak demektir. Bu sürecin kişiliğin oluşum aşamasında gerçekleşmesi, görsel sanat eğitimi ni büyük ölçüde almış, okumaya ve kitaba ilgisi yoğun bireylerin oluşturduğu bir toplum amacına ulaşmada önemini yitirmemiştir. Okuyan toplum olma amacı, değişen yeni medya koşullarına rağmen gelişmiş ülkelerde de korunmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde de geleneksel kitap yayıncılığı önemini sürdürmekte, kitap çocuğun başucundaki yerini korumaktadır. Ülkemizde bu alanda ortaya çıkan yaratıcı potansiyelin üretime dönüştürülmesi için, eğitim ve kültür politikaları, sanat ve bilimi özendirilen bir anlayış doğrultusunda oluşturulmalıdır. Günümüz medya toplumunda kitabın işlevi büyük değişim içindedir. Klasik anlamda okuryazarlık da bu değişimden etkilenmiştir.

Fatih Erdoğan; İstanbul'da 1993 yılında düzenlenen "Toplumsal Tarihte Çocuk" konulu sempozyumda sunduğu bildiride "Çocuklar için yapılan edebiyat, bu edebiyatı yapan sanatçının kendi yaşantısından, onu etkileyen, biçimlendiren, var eden kültürden kaynaklanmak yerine, çocuğa, yukarıdan aşağıya doğru benimsetilmesi amaçlanan bir değerler sisteminin çocuğun daha kolay anlayabileceği metinlerle öğretilmesinden ibaret olagelmıştır ve bu eğilim hâlen yürürlüktedir." der. Günümüzde ana akım çocuk yazınımız bu doğrultuda ürün vermeye devam etmekte, bir yandan günümüz gereksinimine yanıt vermekten uzak olan eğitim sistemimiz zorlama değişikliklerle geleceğin müritle-

rini yetiştirmeye çalışırken diğer yandan da yazar, çizer, yayıncı olarak bağımsız çalışan öncü kurumlarımızdan geçen yirmi yılda önemli birikimler ortaya çıkmış, yayınevlerimiz ürünlerinin kalitesiyle daha geniş okuyucu kitlesine ulaşmış, yurt dışına açılmaya, farklı dillerde çocuk kitapları yayınlamaya başlamıştır.

Sonuç:

Günümüz medya toplumunda kitabın işlevi büyük ölçüde değişime uğramış, Gutenberg dönemindeki birincil konumunu, yirminci yüzyıl sonunda kaybetmeye başlamıştır. Artık basılı yayıncılık yerine elektronik ortamda yayıncılık çok daha uygun koşullarla ve küresel boyutu kapsayan ölçüde yayın olanağına kavuşmuştur. İnternet iletişimi; çabuk tüketen, hızlı paylaşan, sınırlı sayıda harf ve sözcükle sorununu dile getiren yazar ve okuyucu kitlesini evrensel boyutta yaygınlaştırmıştır. Çocuğun giderek daha küçük yaşlarda kullandığı bu ortam medya okuryazarlığı kavramını klasik anlamdaki okuryazarlık kavramının önüne geçirmiştir. İnternet yazarlığı bilinenden farklı bir yazın türüne dönmüş, matbaa döneminin uzun metinler yerini hareketli görüntülerle desteklenmiş kısa metinlere bırakmıştır. Gutenberg döneminden değişime uğrayarak bilgisayar ve cep telefonunda varlığını koruyan klavye günümüz iletişiminde de önemini kaybetmemiştir. Ses, görüntü ve hareketi içinde barındıran film - video gibi görseller çocuğa, erken yaşlarda dünya yazınının her türden yaratımını erken yaşlarda tanıma olanağı yaratmıştır.

Okumaya ilgi genel olarak daha azalmış, sanayi döneminin arkasında gelen modern toplumdaki sosyal ilişkiler önemli ölçüde değişime uğramıştır. Cep telefonu zamanla bilgisayarın da yerini alarak tüm iletişim olanaklarını içinde taşıyan kişisel bir iletişim aracına dönüşmüştür. Okuma - yazma kavramı, medya okuryazarlığı kavramıyla yeni bir boyut kazanmıştır. Matbaa döneminde o günkü teknolojinin gelişmesiyle gün ve saatlere inen yazılı iletişim hızı İnternet ortamında akustik ve görsel/işitsel olarak, küresel boyutta anında ulaşılabilen kitlesel iletişime dönüşmüştür.

Giderek televizyonun yerini alan bilgisayar kullanımı okul öncesi çocuğunun ilgi alanını çok farklılaştırmıştır. Bilgisayar, tablet ortamında çocuk İnternet'e girmekte, oradan çizgi film izlemekte, televizyon seyretmekte, müzik dinlemektedir, etkileşimli programlarda oyunlar oynamaktadır. Sosyal medya ile ilişkiler de bilgisayar ve cep telefonu aracılığıyla başlamakta, giderek cep telefonu bilgisayarın yerini almaktadır. Çocuğun bu araçlara bağımlılığı giderek daha da artmakta, sosyalleşme yerine çocuk sanal bir dünyaya kapanmakta, bağımlılık yer yer tedaviye muhtaç bir hastalık hâlini almaktadır.

Resim: İsmail Kaya